

A fát szerinted legjobb tövestől kitépni — ha ugyan mesebeli erőd van — és szükségtelen kiásni . . . Miért tanulnál kilencz és fél hónapig naponta két-három órát, mikor másfél hét alatt meg tudsz tizenkét kötetre való tudományt emészteni . . .

De vajjon meg tudod-e emészteni? . . . Kétségtelen, hiszen te ezzel szoktál dicselkedni s a mely emberben önbizalom van: az ismeri a maga erejét.

És így folytathatnám tovább, de nem akarom.

Lásd, fiam, nektek diákoknak ma arany dolgok van ahhoz képest, hogy minő volt nekünk, de én azért nem eserélnék veletek. Nektek ma a professzoraitok megkönnyítik minden munkátokat; nektek nyomtatott könyveket csinálnak, melyekben a latin fordítás a legapróbb részletekig fel van dolgozva, akár elő se vegyétek soha a szótárt, maholnap vége a magyarról-latinra való fordításnak; a fizikából kiküszöbölik a nehéz levezetéseket, a történelemben mellékessé válik az évszám, rajzolatok nem kell odahaza, vasárnapra, ünnepekre és vakációkra nincs hivatalos házi feladványotok — nekünk pedig annak idején tömérdek szókikeresés, fordítás, számtani példa kidolgozás, levezetés jutott osztályrészül. Kevesebbet mozoghattunk, mert a tornatanítás sem volt fontos mint ma, a hivatalos játékdélutánok sem voltak meg (no hanem azért jobban és nagyobb kedvvel tudtunk játszani, mint ti, s a labdát a felhőig felütöttük a labdaütő bottal) — de megszoktuk azt, hogy *mindennap elvégeztük*: a munkánkat, keserves, nagy fáradsággal végeztük el, kiki úgy, a mint tudta — s míg ezt tevők, kifejlődött bennünk a *munka szeretete*, és még valami: a *munkafelosztás ügyessége*. Nem tudom, hogy ti, fiaim, szoktatok-e eljárni egymáshoz azzal a czéllal, hogy *közösen tanuljatok*, mert nálunk ez az üdvös szokás erősen divatozott. Az egyesülés nem abban nyilatkozott, hogy modern játékok, sportok üzésére alakultak klubok, hanem abban, hogy körülfogtunk egy jó tanulót, s azzal közösen dolgoztunk. Egyikről reá ragadt a másikra a szorgalom és buzgóság, s bizonyos tisztelet és szeretet fejlődött ki észrevétlenül a jeles tehetségű barát iránt, a ki megosztotta velünk tudását. Nem írta meg nekünk a dolgozatot, hanem útbaigazított.

Igaz no, ismertük mi is a vizsgálat izgalmát, tanultunk mi is úgy, mint te most, de valamicskével tisztább volt a fejük, mert a kilencz hónap alatt kinnal-bajjal szerzett ismereteket csak össze-

kellett foglalnunk, szépen sorjába kellett szednünk, s éjszakai munkáról, megerőltetésről szó sem volt.

Azért hát ne várd tőlem éktelen szorgalmad miatt a dicséretet, fáradozásod miatt a sajnálatot, sem dicséretre, sem sajnálatra méltó nem vagy, édes fiam. A mit teszel, az stikli vagy inkább merénylet magad ellen. Bizonyos mértékben éretlenségedről tesz tanúságot, mert merő önáltatás. Te azzal csalogod meg magadat, hogy *tanulsz*, hogy a mit szerzel, az *ismeret*, pedig sem az egyik, sem a másik. A tizenkét kötetből tarka gomolyag válik, s az mind szépen elpárolog a fejedből.

A vizsgálatok előtt jóízűen kell enni és pompásan kell aludni. Az étvágyat az évi állandó szorgalom hozza meg napról-napra, a pompás álmot pedig a — nyugodt lelkiismeret.

Ha pedig elhozod majd a bizonyítványodat, mely arról tanuskodik, hogy — átesúsztal, én akkor is azt fogom mondani, hogy egy csepp kötelességérzet és állandó szorgalom többet ér, mint jó ész — és az utolsó pillanatban való neki-rugaszkodás. Ez ugyan magyar virtus, de nincs benne köszönet soha.

POMPÉJI PUSZTULÁSA.

Bulwer regénye. Átdolgozta Gaal Mózes. 37

— Láttad az oroszánt? Megfigyelted, milyen fogai és körmei vannak? S te még bizol abban, hogy Glaukus a hitvány törrel boldogulhat? Kardom nádszál, pajzsom papyrus volna e fenevad ellenében. Egyedüli irgalom az lett volna Glaukusra nézve, ha siettek volna a kivégzéssel, . . . a kinek sokáig kell a halálra várnia, az kétszer hal meg.

— Az istentagadónak fegyvertelenül kell a tigris támadását bevárnia. Effajta párviadalra nem lehet fogadást ajánlani. Avagy volna valakinek kedve arra?

Harsány hahota volt e kérdésre a felelet.

— Szegény Klodius — mondá a házi gazda — fájdalmas dolog, ha az ember valamelyik barátját veszíti el, de reád nézve még fájdalmasabb az, ha nem találsz olyant, a ki veled fogad arra az eshetőségre: hátha Glaukus mégis győzne.

— Igazad van, legalább Glaukus vesztét azzal a tudattal viselném el, hogy mindhalálg szivén hordozta barátjának a javát.

— A népet — vágott közbe az érdemes Pansa — kimondhatatlanul boldoggá tette a halálos ítélet.

Már-már kétségbe volt esve mindenki, hogy a ezirkuszi játékok embervér nélkül folynak le. És ime nem is egyet, hanem mindjárt kettőt juttatott a jó szerencse. Szegényeknek milyen élvezetük lesz. A nép keserves igát húz, hadd teljék valamiben öröme is.

— Halljátok, a nemes Pansát, mily igaz szeretettel buzog szíve a népért! Valóságos Gracchus!

— Szentelen arisztokrata bizonyára nem vagyok — viszonzá Pansa kellő önzéssel.

— Szó, a mi szó — vélekedék Lepidus, — nem könnyű dolog kegyelmesnek lenni a gonosztevőkkel szemben a ezirkuszi játékok előtt. Ha én valaha törvény elé kerülök, kérem az isteneket, hogy vagy ne legyenek vadállatokkészletben vagy tömve legyenek a börtönök közönséges gonosztevőkkel.

— Ugyan bizony mi történt azzal a szegény leánnyal, kit Glaukus el akart venni feleségül? — kérde a társaság egyik tagja.

— Arbaces, a gyámja vette oltalmába. Természetes dolog, hiszen a bátyját is, a vőlegényét is elvesztette — felelte Klodius.

— Hm, pedig milyen szerencsés ficzko volt az a Glaukus, úgy hallottam, hogy Diomedes leánya is szívesen nyújtotta volna neki a kezét.

— Az édesem, csak mende-monda! — sietett Klodius kijelenteni.

— Nem tudjátok, hogy Klodius maholnap kérről lép föl a gazdagkalmárnál? — újságolta Pansa.

— Lehetetlen! — pattant fel Lepidus. Micsoda, Klodius, te ilyen szomorú dolgokat forgatsz az eszedbe! . . . Eredj, te, szégyeld magad . . . megházasodni! . . .

— Ne sajnálkozzál, Lepidus! A vén Diomedes belenyúl majd tisztességesen a zsebébe s ha okom volna szomorúságra, majd megvigasztal . . . Aztán az atriumom ajtaját nem találjátok zárva s Klodius visszafizeti nektek a vidám lakomákat.

— Az már más! Akkor vedd a poharat s őrítsük a Julia egészségére! — indítványozta Lepidus.

Míg a vidám és léha czimborák így mulattak, Glaukus egészen más környezetben és más gondolatokon évdött.

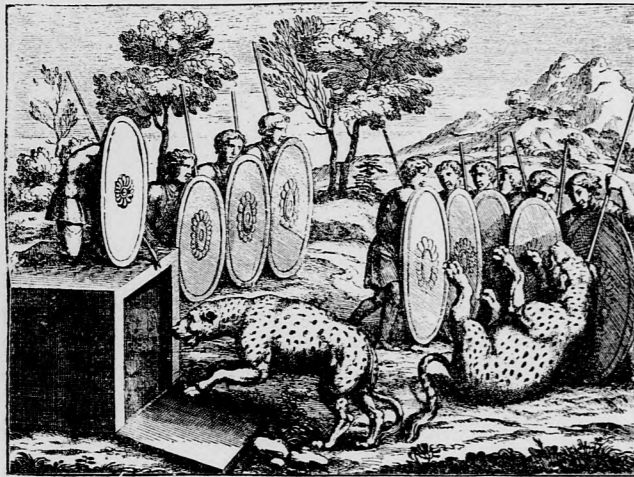
Mióta a halálos ítéletet kimondták fejére, oda kellett hagynia egyetlen barátjának, Sallustiusnak kedves kis otthonát. Szűk czellába zárták, egy korsó vizet és kenyert tettek eléje s ott hagyták a sötétségben. A mérges ital nem tette tönkre fiatal szervezetét, ismét

tiszta öntudatú volt, de idegei erősen megsínylették, kedélye is komor, hangulata is nyomorult volt. Férfias büszkesége visszatért, a kihallgatások alkalmával visszautasította a nemtelen, hazug vádat, melylyel illették, a halálfélelmet legyőzte. A sötét börtön-czella levegője reánehazódott a tüdejére, a nyomorult sorsnak kinja a lelkére. Ő eddig az életnek csak kényelmét, örömeit ismerte s most minden átmenet nélkül föltárult előtte a szegény és nyomorúság tátongó örvénye.

GLAUKUS ÉS OLINTHUS.

Miért is kellett hazájának olajfa-berkeit elhagynia? Miért kellett neki e vad, e szivtelen nép közé jönnie? Hol vannak czimborái, a kik tűzvérű lovait dicsérték, borát megitták s részesei voltak az ő gondtalan örömeinek? Börtönének az ajtaja csak akkor nyílik meg, ha az arena homokjára lép, ujjongó, vérszomjas tömeg fogadja . . . és Jone! . . . Nem hallott róla semmit — egy vigasztaló szót, egy üzenetkét sem kapott tőle — avagy ő is elítéli, lehetséges-e, hogy *bűnösnek* tartja őt? Felordított, fogait csikorgatta . . . Ő és gyilkos, Apácides gyilkosa! . . . Már-már azon töprengett rettenetes izgatottságában, hogy talán mégis ő volt a tettes, hogy elméje elborult és — de nem, ezt nem szabad elhinnie, emlékszik világosan, hogy ő Apácidest már holtan találta. Feláradt elmé-

VADÁLLATOK FOGDOSÁSA VENATIORA.

jét megerőltetve igyekezett az emlékek töredékeit összerakosgatni — majd Arbacesre gondolt, a ki gyűlölte őt, a ki már egyszer életére tört és Jonét el akarta rabolni . . . Fájdalmas, szivettépő sóhaj szakadt fel a kebeléből . . .

A sötét börtönben valaki megszólalt e sóhaj hallatára:

— Ki szegődött hozzám társul e rettenetes órában? Athéni Glaukus, te vagy?

— Így hívtak engem, mikor még boldog voltam . . . most talán más nevet adtak nekem. Hát téged hogy hívnak, idegen?

— Olinthus vagyok, társad a börtönben s majdan a halálban.

— Az, a kít istentagadónak hívnak? Az emberek igazságtalansága kényszerített téged arra, hogy kételkedjél az istenekben?

— Te vagy az igazi istentagadó, nem én — vi-

szonzá Olinthus, mert te nem hiszel az egy, igaz Istenben, amaz *Ismeretlen Istenben*, kinek őseid oltárt emeltek. E pillanatban is vallom az én istenemet, velem van a börtön vak homályában . . . mosolya eloszlatja a sötétséget s a halál órájában fülembé súgja a halhatatlanságot, a föld elporlad, lelkem fölszáll a magasságba az én Uramhoz, Istenemhez.

— Mondd csak, nem hallottam a nevedet a törvénszék előtt? Te is gyilkosnak tartasz engemet?

— Csak Isten láthat a szíveknek redőibe. Én téged nem tartalak gyilkosnak.

— Kire gyanakszol?

— Vádlódra, Arbacesre!

— Ah! . . . És miért?

— Mert ismerem annak az embernek a gonosz-ságát s mert neki volt oka, hogy a meggyilkoltól féljen.

Olinthus elmesélte Glaukusnak, hogy Apácides kereszténynyé lett, hogy Isis papjainak a csalását akarta leleplezni — s a gaz egyiptomi megölte. Így kellett annak lennie.

— Így, így! — mondá Glaukus örvendezve — oh, most már boldognak érzem magamat.

— Mi hasznod van ebből, szerencsétlen! Elítélték s bár ártatlan vagy, meg kell halnod.

— De én magam most már tudom, hogy nem vagyok gyilkos — pedig voltak zavaros pillanatai a lelkemnek, mikor magam is kételkedtem ártatlanságomban. Mondd te idegen hitű ember, kisebb tévedésekért vagy elődeink bűneiért a te istened ott fenn megátkozza, elhagyja az embert?

— Isten igazságos, nem fordítja el arcát attól, kit gyarló emberi igazságszolgáltatás megbélyegez. Isten irgalmas, csak azokat a bűnösöket bünteti meg, a kik megátalkodottak.

— De nekem úgy rémlik, hogy az istenek homályt borítottak egy ideig az agyamra — és dühögtem, ezt ember nem okozhatta.

— Vannak a földön gonosz szellemek — mondá bizonyos félelemmel a názárethi — s minthogy te nem ismered az igaz Istent, hatalmukba kerítették e földön a gonosz szellemek.

Glaukus hallgatott. A vak börtön néma volt egy ideig. Végre szelid hangon újra megszólalt az athéni:

— Keresztény, hiszel te abban, hogy a lélek halhatatlan — hiszed te azt, hogy a kik e földi életben szerették egymást, azok a másvilágon ismét egyesülnek, hogy ott a névről letisztul a szeny, melyet e földön rágalmozók reáentek, — hogy a folyók, melyeket sivatagok és sziklák egymástól

elválasztottak, ott egy közös mederbe visszafolynak?

— Hogy hiszem-e mindezt, athéni? Nem, nem hiszem, hanem *tudom* s ebben ez a tudat tesz engem boldoggá s tartja meg lelkem erejét . . . Oh, Cylene! — kiáltott fel Olinthus szenvedélyes hévvel — én édes menyasszonyom, kit tőlem gonosz kézzel az első hónapban elraboltak — mi találkozni fogunk, nonsokára meglátlak téged odafenn!

Glaukusra e váratlan szavak csodálatos hatással voltak. Az ő szívében is hatalmasan megrezdült egy húr . . . Közelebb húzódott Olinthushoz.

Olinthus magasztos áradozással folytatta:

— A lélek halhatatlansága, a halottaknak feltámadása és egyesülése a mi hitünknek az alapja; ezek azok az igazságok, melyeknek hirdetésére lejött Isten az égből, halált szenvedett . . . nem mesebeli elysium, nem orkus — a menyország fényessége az erény jutalma.

— Beszélj nekem a te Istenedről . . . a te reményeidről! — mondá Glaukus.

És Olinthus beszélt örömmel, lelkesedve. A keresztény hit fényes sugara beletévedt a börtön sötétségébe s a halál félelme oszladozott a szívből a kereszténység szelid tanától. (Folyt. köv.)

PACSIRTADAL.

Dereng. A réten és mezőn
Még egy fűszál se rezdül.
Az első, félénk napsugár
Suhan most rajt' keresztül.

S ezüst esengőnek hangjakép
Csendül pacsirta-ének
És mint varázs-ütés után,
A mindenség felébred.

A réten friss szellő lebeg,
Csillog fűvön a harmat.
Vidám zaj, zsongás váltja fel
Az éjjeli nyugalmat.

Az ébresztő pacsirta-dalt
Meghallja rózsa, mályva
S tovább lebeg, miként a méh,
A rezedára szállva.

És ébrednek sorba mind
A friss pacsirta-szóra,
A kakuk és a seregély,
A harkály és a gólya.

Hozzá szegődnek esz s a pinty
S a hangverseny megindul.
És felver engem is a dal
Szomorú álmaimból.

Kopott, fakó ruhás madár,
Ah, úgy szeretlek téged!
Nótádra erdő és mező
Mély álmából felébred.

S édes dalod a friss tavaszt
Belopja a szívekbe
S a gond, a fájdalom, keserv
Feledve, rég feledve.

Költő vagy, ki az édes dalt
A bús szívekbe írja.
Verőfény, szín minden dalod:
Dalolj kedves pacsirta!

Feleki Sándor.

Molière « A tudós nők » című vígjátékáról.

Valóban, szinte meglepődve vesszük észre, hogy a mi Molière korában csak tetszelgés, fitogtatás, divatos játék, hóbortos kedvtelés volt, az most mint életezél, léte jogosultságáról tesz bizonyosságot. A szellemeskedők képzelgése abban a korban méltó volt arra, hogy kigúnyolják; a mai mozgalom a művelődés haladtával őszinte megbecsülésünkre tart számot. Molière sem a tudást teszi nevetségessé, hanem a tudakosságot; kérelhetlen szatirája nem a költöket sújtja, hanem e név hivalgó bitorlóit. A mi éretlen jelentkezésében félszeg és követelőződsében fonák volt, annak balgaságait pelengérré állította; ezzel azonban nem vágta el útját az egészséges fejlődésnek, csak a ferde irányból terelte józanul vissza a tévedezőket. Az eszméket tisztázva épen a mai társadalmi fölfogásnak lett a nevelője.

E színmű azért, mert tárgyánál fogva egyenesen jelen viszonyainkra vonatkoztatható, bizonyára kiválóbban is érdekelhet minket; de nemcsak ezért érdekel. Hiszen élvezzük többi alkotásait is, a melyekben ily meglepő utalásokkal még sem találkozunk. Ennek a lankadatlan érdeklődésnek a titkát mélyebben kell keresnünk. Molière nem csupán a maga korát vitte színpadra, hanem a maga korában minden idők embereit. Az egyénekben az egész fajt jellemezte. A különös helyzetekben az általános emberi természetet világította meg igazán és élesen. A mit ők gondolnak és tesznek, más szavak köntöskében, más czégekhez tűzve ki ugyanazt gondolják, vagy egészen hasonlókat tesznek a mi embereink is. A külsőségek divatjukat mülják, miközben a lélek belső rajza ugyanaz marad. Molièrenek a szeme jól látta ezt az állandó belső rajzot és művészetével a számunkra is láthatóvá tudta tenni.

Hogy valaki valamiben oly tökéletességre jusson, mint Molière a színmű költészetében, ahhoz legfőbb ugyan a lángelme hívatottsága, de egy magában még ez sem elég. Hozzájárult az is, hogy Molière a francia irodalom fénykorának volt kiváltságos szülöttje; de meg az is, hogy életének minden tevékenységét a színpad körébe vonta. Testestől-lelkéstől ennek élt, egy személyben volt színműíró, színész és színigazgató. Ott működött, a hol a társadalmi élet főere vert; a közepében volt annak a mozgalomnak, a mely mindenféle a divatot szabta; színről-színre látta, tapasztalta az előkelők szokásait, erkölceseit, eszök járását, de érintkezett a nagy tömeg mindenféle elemével is. Meggyőződött arról, hogy nem a rang és rendiség, nem a vagyonosság és szegénység teszik az egye-

MOLIÈRE.

seket boldogokká vagy boldogtalanokká, az osztályokat elégtelenné vagy elégtelenné, hanem emberi jelességeik vagy gyarlóságai, világnézetük, életfölfogásuk, a tettek láncolatában megnyilatkozó jellemük. Különös érzéke volt a gyöngegek fölismerésére még ott is, a hol erő és szilárdság volt a látszatuk. Az életről való ezt a közvetlen nagy tanulmányt a legélénkebb műfajban, a drámaiban vetette lapra; maga járt elől benne, hogy miképen kell eljátszani, mert a játék nem egyéb, mint a darab értelmezése, magyarázata, élettel teljes megvilágítása; sőt nemcsak maga játszott, hanem egész szervezett társulatát is szakadatlan oktatta a megjelenítésnek pillanatokon fölépülő művészetére, a mire megtanítani fáradságos, mert megtanulása nehéz is, kényes föladat is. Annyira lelkiismeretesen és oly lelkesüléssel élt ennek a sokoldalú és roppant erélyt kívánó hívatásának, hogy még súlyos betegsége

sem tudta benne gátolni; a halál is a színpadon érte utól az eszmék nemes, nagy küzdőjét.

Alig van alak és jellem, a melyet Molière észre ne vett, ki ne ismert és vígjátékaiban ne szerepeltetett volna. A darab meséjét akárhonnan vette, nem volt fontos; a személyekbe életet mindig ő lehelt. A kortársak egymásra ismertek akárhány alakjában és kaczagva mutattak egymásra. Nem egygyel ugyanazt mondatta a színpadon, a mit az illető nagyképűen, fontoskodva maga mondott a közéletben; ugyanazt tette vele, a mit nyilvánosan elkövetett; és már ez, túlzás vagy torzítás nélkül is, elég volt a megnevetetésre. Persze a legjellemzőbb nyilatkozatokat és történetkéket választotta e célra ki. Igazságot szolgáltatott vele a színpadon kívül is.

Vessünk egy pillantást «A tudós nők» személyeire és cselekvényére! Chrysale jómódú polgár Párisban, józan gondolkozású, de erélytelen. Elítéli ugyan nevének, Philamintének a hóbortját, de szavának súlyt adni vele szemben nem bír. Leginkább megszegyenül akkor, a mikor a szolgálónak, Marisnak, a pártfogására szorúl, a kit ő nevének méltatlan önkénye ellen megvédeni nem tudott. A házban neje parancsolgat, a ki rabja lett a tudományért és a költészetért való rajongásnak; elképzeli, hogy mindkettőhöz ért és rájok termett, pedig fölszínes ítéletében amannak a máza, emennek a kontárai vezeték föltre. Képtelen következtetések megvalósításában makaeskodva, túlzásaiban, egyoldalúságában a természetet és az érdemeset megsértve, nőietlenné válva, midőn nemén föltülemelkedni akar: kudarcot kell valania Chrysale testvérhugával, a pártában maradt Bélise-zel együtt, a ki minden ötletének a visszhangja, sőt rajta is túl akar tenni finomság, izlés dolgában, de csak felszégeit túlozza s így a darabnak kissé vastagabb vonásokkal rajzolt, legkomikusabb alakja. Nevetünk Armandenak a rovasára is, a ki testvérenje és irigye a kedves, bájos, okos Henriettenek; nevetünk, mert nagyzó anyjának az elveit vallja, nem is hitből, csak hiúságból; hiába fondorkodik, hogy megnyerhesse a férfiút, Clitandert, a kit egyszer visszautasított, hiába volna kész megtagadni fonnen hangoztatott, de áleszményiségét: megérdemli, hogy a saját szavait fordítsák ellene. Ariste, Chrysale testvéröccse látja a fölfordult világot bátyja házában és midőn a jó tanács hasztalan, nem beszél, hanem tesz; sikerült eselét a szerelmesek igaz ügye érdekében örömmel üdvözöljük. Ezek a szerelmesek Clitander és Henriette; méltók egymásra; egyszerűek, minden fitogtatás nélkül, de egyszersmind bátrak, életrevalók; gondolkozásukban, érzelmeikben épek és öntudatlanul is sokkal költőibbek, mint a finnyások és hivalgók. Trissotin és Vadius írók és tudósok, koruk legjellemzőbb alakjai, a kik rászolgálnak a köznevelésre; nemcsak azt kívánják, hogy jeles írjukul és tudósokul tiszteljék őket, hanem üres képzelgésükben maguk is hiszik és magukhiúságában tolakodóan viselkednek; érdek hozta őket

össze, megsértett hiúság veti szét; torzképei az irodalmi barátságoknak.

Az egész mű kerek és nincs egy sora sem a költő szerető gondja nélkül odavetve. A cselekvény gyorsan perdül, a jelenetek lélektanilag igazak, mégis szinte váratlan fordulatúak; a honnyodalommal fokozódik az érdeklődés, az érdeklődéssel a humoros hatás. A szójátéktól és csattanós visszavágásoktól a helyzetek és a jellemek komikumáig a francia szellem gazdagságát élvezzük. De mindez nem volna elég, ha a tartalmas műben komoly okulás nem volna. A kiknek a gyarlóságain mosolygunk, a fölsüléseink örülnünk, azoknak a szerepétől bizonyára óvakodni fogunk. Az emberiség jótévi közé számítja azokat, a kik tanítják, nemesítik, az igaz erkölcsökre vezetik, miközben mulattatják, gyönyörködtetik. Ha meggondoljuk, hogy Molièret mily keserű csalódások érték és pedig oly dolgokban, a melyekben a legérzékenyebbek vagyunk, akkor nem tudjuk, mit bámuljunk inkább: azt a szivárványszép vidámságot-e, mely minden művéből tükröződik, vagy nagy lelkének azt a meleg ember-szeretetét, a mely minden sorából, minden szavából kisugárzik? Regőczi (Erner) Győző.

ISTEN VELED, RISKA!

II.

Antón de Chinta jól tudta, hogy mert szegény embernek született, sose lesz udvaros portája, se négy ökrös szekere. De azért bizott benne, hogy az Úristen majd valahogy csak felségíti.

Sok verejtek, sok vesződség árán meg is vette az első tehenet, a Riskát s ezzel egyelőre beérte. A mit ezután szerzett, azt az uraság részére tette föltre, jó maga csak zsellér lévén; mert sokkal volt még hátralékban, ezt kellett fizetgetni a gazdának, ki már-már a Riskát, Rosa és Pinin szemefényét is el akarta licizáltatni.

Antón de Chintának a felesége két évre rá, hogy a Riskát vették, meghalt. A gyenge testű asszonyt a sok dolog ölte meg. Épen a küszöbre tette lábát, midőn összeroskadt. Utolsó pillantását a tehenre vetette, mely ép akkor szökkenett be a kapun.

A haldokló felemelte aszott kezét s a tehenre mutatott. Szólni akart, de a hang elakadt torkán. Megtört szemeit a Riska felé fordította s ki lehetett belőlük olvasni, mi a szegény asszony utolsó gondolata:

«Ápolgassátok, gondozzátok a Riskát! Szeresetek!»

Az elárvult ikrek ezentúl minden szeretetükkel a tehenkén esüggtek. Az apjuk is szerette őket, ők is szereték az apát; de az anya szeretetét csak

akkor feledték el, ha a leheveredett Riska mellé dőlhettek s testének melegét, gőzét érezték.

Antón értette is ezt a dolgot, meg nem is. Csak annyit látott, hogy a gyerekek jobban szeretnek ott künn lenni a mezőn a Riska mellett, mint odabaza az apjuknál. Hogy is mondja csak meg a gyerekeknek, hogy bizony a jó Riskát vásárra kell hajtani, mert kell az ára?

Egy szombat délután Antón elindult Gijón felé. A tehenet maga előtt hajtotta. Pinin és Rosa aludtak. Máskor bezzeg felzavargatta volna őket az apa, ha fényes délután elszunynadnak a mezőn, de most örült, hogy alszanak. Felébrednek a gyerekek s a Riskát sehol se látják.

— Tán a kovácshoz hajtotta az apuka? — kérde remegve Rosa. Pinin se gondolt egyebet s így megnyugodtak mindketten, bár hébe-korba körülpislangattak: — hát igazán nincs itt a jó Riska?

Alkonyodóra fáradtan, porosan tért vissza Antón is, a Riska is. Az apa nem szólt egy szót se, de a gyerekek mindjárt észrevették, hogy baj van.

Nem adta el Antón de Chinta a tehenet, mert senki se akarta megadni az árát, melyre ő tartotta. Ő pedig furcsa módon szabta meg az árát: nagyon sokat kért, hogy senki se adja meg. A ki csak megkérdezte a vásáron, hogy mennyire tartja a Riskát, az ár hallatára szitkozódva állott tovább s Antón de Chinta azzal hitegette magát, hogy ők az oka, ha nem adom el a tehenet, ha a nyakamon marad; mért nem adják meg az árát? én el akarom adni, de ha nem tudom!

Nem is tudta eladni a jó Riskát. Így hát hajtotta hazafelé, vigasztalva magát, hogy nem maga a hibás, ha rossz volt a vásár.

Hajtotta-hajtotta a bús állatot a sok ökr, tehen, bárány között, melyeket a vásárosok tereltek hazafelé több-kevesebb ügygel-bajjal, a szerint, a mint régiebb vagy újabb keletű volt a viszony állat és gazda közt.

Natahoyo falu előtt a keresztútnál meg majd úgy volt, hogy Antón de Chinta tehen nélkül tér haza, mert egy gazdaember ép parolát akart csapni; Antón de Chinta ekkor hirtelen belevágott a Riska bordái közé s Isten áldjon nélkül futott a neki iramodott tehen után. Így esett meg aztán, hogy Antón de Chinta sehogy se tudta eladni a tehenét.

III.

Attól a pereztől fogva, a melyben megtudták, hogy baj van, Rosa és Pinin nem szundítottak el többet napközben.

Néhány nap múlva déltájban az uraság ispánja beállít Chintáékhoz. A kegyetlen ember azért jött, hogy a zsellérséget felmondja, mert Antón már az utolsó évnegyedi bért se fizette.

Antón de Chinta elsápadt a felmondás hallatára, majd sirva kérte az ispánt, hogy legyen még az egyszer türelemmel.

Az uraság semmi áron se várt tovább a pénzre: adja el Antón gazda a Riskát, bánja is az uraság akármilyen olcsón, de a pénz meglegyen, vagy kiteszik az utcára pereputtyostul.

Szombaton Pinin is elkísérte az édes apját a hetivásárra, az alvégbe. Rettegéssel nézett a fiú a piacon mészárosokra, kik fenik már bárdjukat s emelik már a taglót a Riska fejére. Elég jó áron adta el Antón a tehenet egy castillai mészárosnak, a ki mindjárt belesütötte a pecsétjét a Riska hátába.

Még egy időre ott hagyta az új portékát Chintáéknál, mert dolga akadt a környéken. Kolompját csörgetve búsan bandukolt haza a derék állat, a *vendégnek*: a nyomában haladt Antón de Chinta lecsüggesztett fővel és Pinin könnyes szemekkel.

Rosa, hogy megtudta a nagy szerenestlenséget, sirva borult a drága Riska nyakába s zokogva kérte: «Ne hagyj el minket! Ne menj el!»

— Elmegy bizony! — gondolta nehéz szívetel Antón gazda.

Kínos csendben telt el a hátralevő néhány nap Somonte mezején. A Riska is tudta, mi sors vár rá; de megnyugodott a végzetben.

Rosa és Pinin kétségbeesetten feküdtek a fűvön. Nem törődtek már többé a távirófa muzsikájával, se a robogó vonattal, hiszen vizsik nemsokára az ő kedves pajtásukat, a Riskát.

Pénteken, alkonyodóra volt a búcsú. A castillai mészáros megérkezett s még az este útnak akart indulni. Kifizette a hátralékot. A vevő, a kupez és Antón gazda elmentek áldomást inni. Az első poharat búsan és szótlanul hajtotta le Antón de la Chinta, de aztán felvidult és nyelve is megoldódott. Sokat, nagyon sokat beszélt, dicsérvén a Riska erőnyeit. A másik kettő csak mosolygott, mert nem hittek a dicsérő szóban. Mert ugyan csak sok jót elmondott Antón gazda az állatról; tiz iteze tejet ad mindennap; jó dolgos; szívesen behajítja fejét az igába; jámbor a barom, mint az öreg ember.

Rosa és Pinin ezalatt leverten álltak a Riska mellett; az egyik jobbról, a másik balról. A könnyek ott rezegtek pilláikon; egy pillantás és megere a sirás bőséges árja. Meg is eredt, mikor a

Riska elbődült. És mindaketten nyakába borultak az állatnak, simogatták a szügyét, veregették a homlokát.

Antón gazda messziről rájuk rivalt:

— Odébb gyerekek! Odébb ha mondom! Elég már a pityergésből! El onnan!

De az ő bortól durva hangján is megérzett, hogy e szavak nem fakadtak a szívéből.

Öreg este lett. A castillai mészáros oldalba vágta a Riskát s útnak eredt. Egy ideig még látták Chintáék a sötét út mentén a fehérszőrű barmot, de aztán már csak a kolomp hangját hallották, a kolomp bús, bánatos hangját.

— Isten veled, Riska! — zokogott fel Rosa. — Isten veled, édes Riska!

— Isten veled, Riska! — ismételte Pinin komoran, hogy a sirás kiérett a szavából.

— Isten veled! — szólott Antón de Chinta is, most már elkomolyodva s elfordult, hogy ne lássa a két gyereket.

A bánatos kolomp pedig mintha egyre felelgetné vissza:

— Isten veletek, kis pajtásaim!

IV.

Másnap a szokottnál is korábban ment ki Rosa és Pinin a Somonte-mezőre.

Most oly elhagyatottnak, szomorúnak látták a zöld mezőt, mely azelőtt oly népes, oly víg volt nekik.

Fütttyentés, zakatolás. A gőzkocsi megjelen. Ökröket s teheneket szállít a vonat; a kocsik rácsain túlkös fejeket pillantott meg a két gyermek.

— Isten veled, Riska! — kiáltott fel Rosa, mintha a vén pajtás is ott volna a kocsin.

— Isten veled, Riska! — kiáltott Pinin, a vonat után rohanva.

De rögtön megállott, látván, hogy hiába fut s nyakába borult hugának és sirásra fakadva mondá:

— A fejére csapnak . . . taglóval . . . Eladják a húsát . . . Megegyi a tiszteletes úr . . . meg az ispán . . .

— Isten veled, Riska!

— Isten veled, Riska!

S ezentúl haraggal nézte Rosa és Pinin a távirófát s a gőzkocsit, mely tán vén pajtásukat vitte el kegyetlen emberekhez, mely megfosztotta őket a jóbaráttól, a Somonte-mezőt a vidámságtól, elszegényítette, koldussá tevő az apukát is.

— Isten veled, Riska! . . .

— Isten veled, Riska! . . .

BIKAVIADAL RÓMÁBAN.

V.

Sok esztendő telt el. Pinin ifjúvá lön s besorozták. A carlista háború idején volt. Sehogyse lehetett megváltani a megtermett, vállas fiút.

Egy szomorú októberi estén kelt útra Pinin. A gijóni pályaháznál vett búcsút hugától.

Messziről füttyentett a gőzkoeci s feltűntek a vörös lámpák.

A vonat berobogott. S Rosa látta, hogy mennyi legény szorong a kocsikban, kiabál, nótázik, gitárt penget, hogy elűzze búbanatát s a siránkozást, mely még fülébe csendül.

Pinin megölelte Rosát, megcsókolta, megsimogatta a homlokát, újra megcsókolta s beszállott. Vig zaj fogadta az új *vendéget*. De Pinin csak egyre nézett ki a nyitott ablakon az integető Rosára. Felébredt benne a bús emlék és kikiáltotta az ablakon:

— Isten veled, Rosa! . . . Isten veled, Riska! . . .

— Isten veled, Pinin! Isten veled, Pinin!

Csengették. A gőzkoeci füttyentett és sísteregve elindult. Mind gyorsabban-gyorsabban forogtak kerekai s haladt előre. Már csak a piros lámpások látszóttak, azoknak a fénye is el-eltűnt a ködben.

Rosa csak nézett a gőzkoeci után, mely elvitte legdrágább kincsét, lelkének jobbfelét: Pinint.

Viszi . . . viszi . . . mint egykor a jó Riskát . . . A jó Riskát leölték a kegyetlen mézáros-legények, Pinint megöli a kegyetlen ellenség. Az uraság rabolta el a Riskát, Pinint . . . a király!

S Rosa egyedül maradt széles e világban. Mert a jó Antón de Chinta rég a föld alatt porlik. Egyedül . . . egyedül! Most már igazán elhagyott a Somonte mezője.

— Isten veled, Pinin! Isten veled, Riska!

Ezentúl még jobban gyűlölte a gőzkoecit.

De a távirófát megszerette. Mert ismeretlen tájakról, ismeretlen világokról hoz hírt ez aszott rúd; messze földek titka rejlik a jobbról is, balról is elfutó érczfonalakban. Hányszor odament a táviróházhoz s ráhajtván fejét, hallgatta a bűgást, melyeket a fonalakba kapaszkodó szél ver ki. Most már értette az érczfonalak beszédét: zokogott a távirófa, zokogott, mert egyedül, elhagyatva állott, társ nélkül. S ha az érczfonalak egy-egy erősebb szélrohamra összekoppantak, e koppanásban is távoli szót hallott a szegény Rosa, mintha messziről nagyon messziről kiáltaná feléje egy ismerős hang:

— Isten veled, Rosa! . . . Isten veled, Riska!

Leopoldo Alas után spanyolból:
Szalay Emil.

A TUDOMÁNY HŐSE.

Kőrösi Csoma Sándor élete. Irta Jancsó Benedek. 11

Dr. Gerard 1828 szeptember 10-én vett búcsút Csomától és lámájától, ott hagyva őket a kanumi szerzetes-viskóban, melybe Csoma ez idő alatt 12 rupiányi költséggel egy kemenezét is csináltatott. Dr. Gerard és Kennedy jelentései Calcuttában a kormány és a tudományos körök figyelmét még jobban rá irányozták. A calcuttai *«Government Gazette»* 1829 július 9-iki számában e jelentések alapján, melyek az *Asiatic Society* gyűlésein olvastattak fel, Csomát hőiesen feláldozó és páratlan jellemű embernek nevezték, tanulmányait pedig a tudományosság oly tárházainak, melyekről, mint egy különszerű népnek tulajdonairól, csak nagyon keveset tud az európai ember; de a melyek Csoma szerencsés közvetítésénél fogva nem fognak többé lepecsételt kútforrások maradni.

Ugyanezkor határozta el e jelentések alapján az *Asiatic Society* is, hogy tiszteletdíját, melyet a kormánytól húz, megkétszerezi. Dr. Wilson, a társaság titkára ez elhatározást ugyanez év július 15-ről kelt levelében adja Csoma tudtára, biztosítva őt ama nagy érdeklődésről is, melylyel a társaság tagjai iránta és kutatásai iránt viseltetnek s tudtára adva azt is, hogy a havonkénti 50 rupia utalványozásán kívül arra is fel van hatalmazva, hogy megszerezze mindazokat a könyveket, melyekre Csomának tanulmányai közben esetleg szüksége lenne.

Csoma augusztus 21-ről keltezett levelében felel Dr. Wilsonnak s kijelenti, hogy bármily lekötelezettnek is érzi magát a társaság érdeklődése által, de az utalványozott havonkénti 50 rupiát nem fogadhatja el, mert először is a határozat nagyon bizonytalan jellemű, úgy annyira, hogy őt ép olyan kétes helyzetben hagyja, mint a minőben tibeti tanulmányai kezdetén volt; másodsor pedig még csak rövid ideig szándékozik Kanumban maradni és nem hiszi, hogy e rövid idő alatt a pénzt céljára felhasználhatná. A mi pedig a felajánlott könyveket illeti, figyelmezteti Wilson, hogy 1823-ban, mikor Kasmirban időzött, nagy szükségét érezte a könyveknek és épen azért Mooreroftal kötött egyezsége értelmében kellett volna Calcuttából kapnia, miután Mooreroft levelében arra kérte Wilson, hogy lássa el tanulmányaihoz szükséges könyvekkel. De ő e könyveket soha meg nem kapta; hat éven át el volt hanyagolva stb.

Dr. Wilson Csoma e nem várt merevsége, melylyel az *Asiatic Society* felajánlott segítségét vissza-

utasította, nagyon kellemetlenül érintette. Mindazáltal se Wilson, se pedig az *Asiatic Society* egyetlen tagja sem fordult el Csomától; sőt Hodgson, a tudós orientalista és nepali angol követ kevéssel ezután megküldötte neki legújabb könyvét azzal a kéréssel, hogy tegye meg rá megjegyzéseit. Csoma 1829 december 30-ról Kanumból kelt levelében a legnagyobb készséggel és szerénységgel teszi meg a maga megjegyzéseit, melyek a budhizmus bizonyos sajátságaira vonatkoznak. Hodgson Csomának e levelét sem hagyta válasz nélkül. Válasza tartalmát Csoma levelére tett tudományos megjegyzései képezik, melyekre Csoma 1830 április 30-án felel. E két levele leghatározottabb bizonyítéka Torrens ama későbbi állításának, hogy Csoma csupa szerénységből rendkívül bizalmatlan volt oly tárgyakra vonatkozóan is, melyekben törvényt szabhatott volna Európa és Ázsia tudósainak. Hodgsonhoz írt második levelében ugyanis azt mondja: nem tudja, mikép írja le a sanskrit és tibeti szavakat római betűkkel; nem jártas a sanskritban s nem bírja az angol nyelvet. Bámulatos, sőt túlzott szerénység sugalhatta ez állítást, melyet csak a szó legkülönösebb értelmében vehetünk igaznak, ha meggondoljuk, hogy őt évvel ezelőtt írta Szabatnuban az angol kormányhoz hosszú angol nyelvű jelentését s hogy azóta Kennedyvel, Gerarddal s más kormányközegekkel folytonosan angolul közlekedett s ha meggondoljuk továbbra a sanskrit nyelvre vonatkozóan azt is, hogy már a yanglai zárdában való időzése alkalmával belátta, hogy a tibeti irodalom kútforrása a sanskrit.

Az angol-indiai kormány ezután is, mint eddig, különös figyelemben részesítette hazánkfíat. Mikor Mooreroft halálának híre érkezett s ezzel együtt az is, hogy nagybecsű iratai is odavesztek, az angol kormány Csomát akarta felkérni, hogy ez iratokat visszaszerezze, vagy mint Gerard írja egyik levelében Frasernek: «A főkörmányzó elég méltánylatot tanusított irányában már Mooreroftnak szomorú sorsa után is, a midőn helyben hagyta kérelmemet, hogy Ladakba utazzam a végéig, hogy megkérjem a magyar tudóst: vállalkozék Mooreroft iratainak visszaszerzésére». De mielőtt a kormány kívánsága eljutott volna Csomához, Mooreroft iratai megkerültek és így nem teljesíthette azt a nagyon fontos megbízást, mely egyik jele volt az angol kormány bizalmának, melylyel iránta viseltetett önzetlensége és hősiességének önfeláldozó készsége miatt.

Csoma 1830 márczius havában folyamodott

Kennedy útján az angol kormányhoz, hogy tekintettel a közeledő esős időszakra, engedjék meg neki, hogy még ugyanazon év november haváig Kanumban maradhasson. Kennedy ezt neki utólagos jóváhagyás reményében megengedte, miről 1830 június 29-ről a főkörmányzó Delhiben székelt ügyvivőjéhez jelentést tett, kötelességének tartván kijelenteni, hogy Csomának magaviselete az alatt a három év alatt, melyet a brit főuralom

TIBETI ALAKOK.

alatt álló területen töltött, példás volt. De mivel oka van hinni, hogy már bevégezte feladatát: a tibeti nyelvtan és szótár elkészítését, kéri az ügyvivőt s általa a kormányt, hogy e tudományos és vállalkozó egyén számára Calcuttába teendő útjára 500 rupiányi összeg utalványoztassék.

Dr. Gerard, mint orvos és természettudós, ki utazásaiban e vidékek természeti viszonyait is tanulmányozta, igyekezett Csomát rábírni, hogy figyelmét ezekre is kiterjeszse. Csoma nem akartván idejét és figyelmét semmi oly munkára fordítani, melynek beváltására nem adta szavát,

meglehető közönyösséggel viseltetett minden iránt, a mi tanulmányai körébe nem vágott, Gerardnak azonban mégis megígérte, hogy a vidék légtünnettani s más egyéb természeti viszonyairól, melyeket megfigyelhet, pontos és rendes jegyzéket fog vezetni. Szavát becsületesen és lelkiismeretesen beváltotta. Az általa gyűjtött adatokat Cunningham tábornok értékesítette *«Ladak természeli, statisztikai és történelmi leírása»* című, 1854-ben megjelent könyvében, melynek 184. lapján egy jegyzetében azt mondja: «Az itt közlött eredmények a tibeti tudós Kőrösi Csoma Sándor két éven át folytatott észlelésének köszönhetőek, ki azokat azon időben hajtotta végre, mikor a kanumi zárdában egy lámának segítségével folytatta tanulmányait. A kézirat dr. Gerard kérésére készült s birtokomban van».

XII.

A tibeti nyelvtan és szótár.

Szótárát és nyelvtanát bevégezte. Készen volt tehát ama nagy feladattal, melynek teljesítésével egyfelől az angol-indiai kormány iránt érzett háliját és tartozását vélte leróhatni, másfelől pedig kulesot vélt Európa tudósainak kezébe adhatni egy eddig teljesen ismeretlen csodás világú, mely vallásos és bölesészeti nézetekkel telt irodalomhoz. A hála és a nemes dicsőséget szomjazó vágy nagy alkotása készen volt. Az a hatalmas kézirat halmaz, mely ott feküdt a kanumi zárda kicsinyke szobájának egyik sarkában, arról beszélt, hogy az évek szenvedése, az átvirrasztott éjszakák idegemésztő fáradalmi, a lélekölő magány kínzó csendessége, a művelt világtól való elszakadás gyötrő érzete nem voltak hiabavaló áldozatok.

1830 október havában vett búcsút a kanumi zárdától és tudós lámájától. Mikor e helytől elszakadt, bizonyára könyező szemekkel nézett északkeletre az égbenyúló Himalaya magas csücsára. Hisz annak túlsó oldalán terül el Tibet, hová lelke égő vágya vonzotta. Bizonyára szeretett volna ekkor felmenni arra a nagy hegyesúcsra, hogy legalább bepillantassa azt a hosszában elterülő fennsíkot, melynek közepét a Jarusangho zúgó habjai ásták dús fütől hullámzó völgy ölévé. Szerette volna e csücsről látni Lassa falait, a Thesi Lumpo, meg a narthangi zárda csücsait, hogy ott elmerülve a tibeti tudományosság árjában, megszerezze mindamaz ismereteket, melyeknek segítségével behatolhatna Mongolországba, hol aztán a mandzsu nyelv és irodalom segítségével talán megtalálná őseink ama homályos nyomait is Ju-

geriaval együtt, melyeknek felkeresésére ezelőtt tizenegy évvel elindult a székelyhavasok tövéből.

A kötelesség szava Calcutta felé szólította, de inkább szeretett volna elindulni egymagában, társatalanul a Himalaya bérczei közé, ott ama nagy völgy hosszában, melyet az Indus folyó hajjai öntöznek a Himalaya és a Hindukus összeszögellésénél. Ama tájék felé, a mely felé annyiszor tekintgetett, mikor éjszakai tanulmányaiban elfáradva kiült kunyhaja mögé, hogy a keletről fúvó enyhe szellő elűzze homlokáról a lázas hőséget, melyet az agy idegeit sorvasztó szellemi munka okozott. Oda, hová ilyenkor, az éjszaka csendjében álmodozó lelke, mint a gyors szárnyuhanású fehér galamb röpködött, a melynek tájait képzelete behintette őseink nyomdokaival, a hol képzelmeben még visszasugárzott fénye ama régi dicsőségnek, mely vakéjszakába volt veszendő ez időben a Kárpátok hármass bérczei tövében elterülő országban.

De csak előre Calcutta felé, hisz vállait még csak negyvenhat év terhe nyomja, még a java férfikor erejétől érzi feszülni izmait. Minek kétségkednék, minek gyötörné lelkét hiú gondokkal, mikor lesz ideje még élete nagy feladatának e részét is megoldani, ha bevégezte teljesen azt, a mi megoldottan fekszik abban a nagy halmaz kéziratban. Most e kéziratot kell elvinnie Calcuttába, hogy a sajtó segítségével közkincesé váljék mindaz, a mi eddig bennök foglaltatva, csak az ő drágaságai voltak.

Félévi utazásba került, míg 1831 április végén Calcuttába érkezhett, abba városba, melyben az angol keleti tudósok díszes csoportja székelt, azoké a tudósoké, kiknek méltányoló elismerése oly jól esett a megpróbáltatások napjaiban, biztató szava pedig oly felemelőleg hatott lelkére, mikor kínzó kétségei keselyű körmökkel tépdesték öntudatát. Abba a városba, melyből a hallgatás gyötrőbb kínokkal sújtá lelkét, mint társatalan vándorlásainak összes szenvedése és fájdalma. Találkozni fog ott dr. Wilsonnal és Hodgsonnal, e nagy tudósokkal, kik oly meleg érdeklődéssel viseltettek tudományossága és ügye iránt. Egy évtizednél hosszabb ideig tartó bolyongása után újból olyan környezetbe jut, melyet Enyeden és Göttingában olyannyira megszeretett. Látni fogja mindazt, mit eddig a keleti tudomány terén angol elme szépet és nagyot termelt. Bővében lesz a sanskrit, perzsa és tibeti kéziratoknak, melyek felhalmozva ott hevernek az Asiatic Society társaság kéziratárában.

De Calcuttában is várják, nemcsak azért, hogy személyesen megismerjék, hogy nyelvtanát és szótárát a sajtó segítségével közkincesé tegyék, hanem azért is, hogy mély tudományának segítségével megmondja: mi van elrejtve ezekben az összehalmozott kéziratokban, hogy rendezze és a tudományos kutatóra nézve hozzáférhetővé tegye e kéziratokat. Alig érkezett meg Calcuttába, Wilson máris javaslatot tett az *Asiatic Society* választmányánál, hogy bár Csoma nem kér calcuttai tartózkodása idejére semmi segítséget, de azért a társaság az 50 rupiányi havi illetményt bocsássa Csoma rendelkezésére azon feltétel alatt, hogy készítse el a társaság irattárában levő tibeti könyvek és iratok lajstromát. A társaság választmánya nemcsak elfogadta titkárnak javaslatát, hanem a tiszteletdíjat meg is kétszerezte, a mennyiben egy egész év tartamára havonként 100 rupiát szavazott meg. A választmány e határozatát a kormány is elfogadta és a főkormányzó elrendelte, hogy Csomanak calcuttai tartózkodása idejére havonként 100 rupia fizetessék ki tiszteletdíjjal azon feltétel alatt, ha Csoma hajlandó lesz a társaság birtokában levő tibeti kéziratokról és könyvekről egy tartalomjegyzékkel ellátott lajstromot készíteni. Csoma magára vállalta a lajstrom elkészítését és a havonkénti 100 rupia tiszteletdíjat is elfogadta.

A tibeti kéziratok és könyvek lajstromozásába még ugyanazon év július 1-én belefogott és szorgalmasan dolgozott. Főgondja azonban szótárának és nyelvtanának sajtó alá készítése volt. E két könyvet meg akarta toldani egy harmadikkal: a sanskrit és tibeti műszavak gyűjteményével s mind a hármat bemutatta Wilsonnak, ki a kormánytól kérdést tett az iránt: nem lenne-e hajlandó a nyomtatás költségeit magára vállalni? Az esetben, ha a nyomtatás Calcuttában történék, Csoma ügyelne fel, de ha a kormány jobbnak vélné, hogy Wilson Angliába vigye, ott talán a *Keletindiai Társaság* (East-India Company) választmánya vagy valamelyik irodalmi társulat magára vállalhatná közzétételét.

A kormány Wilson levelére 1832 december 27-én válaszolt. A főkormányzó kijelenti, hogy e műveket legezlszerűbb lesz Calcuttában nyomtatni, még pedig a kormány költségén.

Ez idő alatt Csoma nagyon szorgalmasan dolgozott és dolgozatait az *Asiatic Society* ülésein olvastatta fel. Legelső ilyen irodalmi dolgozata: *«Egy tibeti irodalmi töredék lefordítása jegyzetekkel ellátva»* volt. E töredék a *Kah-Gyár Gyüt*

osztályának 9-ik kötetéből való s egynéhány írott lapon az oroszok rabolták el az *Ablakail* nevű Irdis melléki kolostorból s így került aztán Nagy Péter ezár birtokába, ki a francia akadémiának küldötte el megfejtés végett. Itt aztán kísütötték, hogy tibeti nyelven van írva s Fourmont egy tibeti-latin szótár segítségével le is fordította, csak hogy fordításának nem volt semmi értelme. Később Müller egy budhista pappal mongolra fordította, mely fordítást Müllernek egy Pétervárotti tanuló mongol ifjú magyarázott meg. Remusat ezeket a fordításokat *Tatárnyelvi bívárlatai*-ban keményen megtámadta s hitelvesztettekké tette. Csoma először a töredék szövegét javította ki s azután hiteles és pontos fordítást készített részletes magyarázatokkal.

Ezt megelőzőleg közölte még Wilson a calcuttai *«Gleanings of Science»* cz. folyóiratban Csoma szóbeli jelentése alapján a tibeti irodalom és tudományosság általános ismertetését. Csoma és Wilson között az előbbinek Calcuttába való érkezése óta mély vonzalom és őszinte barátság fejlődött ki, melynek alapja a kölcsönös tisztelet és becsülés volt. De Wilson 1833 elején elhagyta Indiát, hogy Oxfordban elfoglalja a sanskrit nyelv tanszékét, s hogy a calcuttai *Asiatic Society* titkárságát a londoni *Royal Asiatic Society* titkárságával cserélje fel. Csomáról azonban Oxfordba való megérkezése után sem feledkezett meg, sőt megragadott minden alkalmat, hogy érdemeit nyilvánosan méltányolhassa és hírét-nevét mentől szélesebb körben elterjeszthesse. Ez okból adta ki mindjárt 1834-ben az általa alapított *«Journal of the Royal Asiatic Society»* című folyóiratban Csoma életrajzát ama levél alapján, melyet Csoma 1825-ben írt Kennedyhez. (Folyt. köv.)

MAGYAR BÉLYEGGYÜJTŐ.

Május havi újdonságok.

Bolivia.

Az 1897. évben kiadott nagy alakú értékjegyek egyike, a 20 cent, újból kiadatott. Ugyanazon színben, alakban és ugyanazon fejképpel jelent meg, mint elődje. Egy kis különbség van ugyan közöttük, mert míg ez teljesen szegély nélküli, elődje szegélyezett volt. Kétszínű nyomás, fehér papír, szegélyzet nincs. A bélyeg közepe fekete, Ballivan arczképével, körzete piros, illetve kar-

minvörös. *Levélbélyeg*: 20 centavos, fekete közép, karminvörös körzet, szegélyzet nélkül.

Bulgária.

Két újdonságot kaptunk. Szín és érték maradt, csak a rajz lett új. A bélyeg rajzát kicsinyben mellékeljük. Látunk azon: felső két szélén egy-egy telearezu holdat, középen tájképet felkelő nappal a hegyek mögül, az előtérben egy ágyút s az alsó két szélén az értéket számokban és rövidítve cyrill betűkkel (Stotinki). A bélyegek könyvatosak s nagyon tiszták. Színes nyomás, fehér papír, vízjegyük nines, szegélyzet-szám 12 és $\frac{3}{4}$. *Levélbélyeg*: 5 stotinki, karminvörös; 15 stotinki, zöld.

Korea.

A múlt évben kiadott sorozat kiegészítésül két újdonság jött forgalomba. Színre, rajzra elütnek tavaly megjelent társaiktól, de nagyságuk megegyezik azok nagyságával. Az egyik új értéke 2 cheun, színe világoskék, a másik 10 cheun,

színe ibolyás. Rajzuk kétféle, úgyszintén feliratuk, arabeszkjeik és szám, illetve értékelhelyezéseik is. Színes nyomás, fehér papír, víznyomat nines, szegélyzetszám 11 és $\frac{1}{2}$. *Levélbélyeg*: 2 cheun, világoskék; 10 cheun, ibolyaszínű.

Szerbia.

Innen is érkezett hozzánk két új bélyeg, még pedig a legmagasabb értékek. Mindkettő ez év márcziusában adatott ki. Alakjuk és rajzuk ugyanolyan, mint a kisebb értékeké, a királyság neve, a király arcképe s az arckép feletti korona és díszítmény mit sem változott. Színes nyomás, fehér papír, víznyomat nines, szegélyzetszám 11. *Levélbélyeg*: 3 dinar, lilás rózsaszín; 5 dinar, erős ibolyaszín.

Zakariás Sándor.

Csak törpe nép felejtí őš nagyságát,
Csak elfajult kor hős elődökét;
A lelkes eljár ősei sírjához
S gyűjt régi fénynél új szövétneket.
S ha a jelennek halványúl sugára,
A régi láng ragyogjon fel honára.

Garay.

Az ifjúsági tornaverseny.

2. A kötélmászásban.

Gimnázisták. Első díjat nyert: Dobra Jenő (Zilah), Pécsi György (Kisujszállás), Fűrge Imre (Mezőtur), Pálffy István (Pápa), Gyökösy József (Szarvas), Kerekes Pál (Nyíregyháza), Gerksa István (Halas), Bugyi Gyula (Félegyháza), Apjary Béla (Ungvár), Koln Jenő (Rimaszombat), Végh János (Pápa), Müller Rudolf (Szarvas), Erődi Béla (Budapest), Irsa Tibor (Miskolcz), Jakobi János (Félegyháza), Hajnal Simon (Zombor), Kereszthy Jenő (Temesvár). Második díjat nyert: Horváth János (Pozsony), Kobulnicsky Cyrill (Rimaszombat), Kopitovits Antal (Szabadka), Komám György (Igló), Szendrey Gyula (Kecskemét), Szegedi Pál (Szatmár), Borbély Elemér (Budapest), Barták János (Selmecz), Luby Arnold (Rózsahegy), Richter Nándor (Szabadka), Semsey József (Kassa), Lahner Géza (Ungvár), Gally József (Máramaros-Sziget), Fábry Lajos (Igló), Aubernann Miklós (Hódmező-Vásárhely), Elmer Péter (Hódmező-Vásárhely), Harmadik díjat nyert: Beóthy László (Beszterezbánya), Ignjatov Milorad (Panesova), Veterány Győző (Temesvár), Bede Ferencz (Székely-Udvarhely), Bálint Antal (Debreczen), Mahovics Gyula (Szolnok), Mikuleczky Ferencz (Miskolcz), Grünwald Lajos (Máramaros-Sziget), Grósz Félix (Budapest), Balajthy Béla (Nagy-Károly), Kis József (Pécs), Juhász József (Béácsaba), Bartha Gyula (Kecskemét), Grünwald Pál (Budapest), Schmidt Jenő (Keszthely).

Reáliskolák és tanítóképzők. Első díjat nyert: Merényi Ernő (Kassa), Salamon István (Győr), Engel Dezső (Budapest), Vargha Kálmán (Székesfehérvár), Bíró András (Budapest), Goldstein Dávid (Debreczen), Karezag Zoltán (Debreczen), Kun Aladár (Debreczen), Mathias Ferencz (Arad), Richter József (Baja), Schwarcz Géza (Máramaros-Sziget), Libner József (Arad). Második díjat nyert: Rivald Mátyás (Arad), Ternes András (Szeged), Jaczó Győző (Eger), Berka József (Kassa), Mikitta Béla (Arad), Schlezinger Mihály (Székesfehérvár), Engelhardt Gyula (Csáktornya), Wittmann Zoltán (Baja), Vargha Béla (Znió), Vízányi Károly (Félegyháza). Harmadik díjat nyert: Klekner Rudolf (Körmöcz), Tóth Sándor (Eger), Móritz József (Debreczen), Baránszky Nándor (Budapest), Szűsz Oszkár (Temesvár), Schneider János (Győr), Janka István (Csáktornya), Schneider Miklós (Félegyháza), Mihalecz József (Csáktornya), Bazin János (Temesvár).

3. A játékversenyegek győztesei.

A csalogató-játékversenyeben győzött: a budapesti ev. ref. gimnázium, a löcsei kath. gimnázium, a sárospataki ev. ref. főgimnázium és a székelykeresztúri tanítóképző. A kőtya-versenyben győzött: a kecskeméti ev. ref. gimnázium, a máramaros-szigeti ev. ref. gimnázium és a nagyszabai állami gimnázium. A füleslabda-versenyben győzött: az érsekújvári kath. gimnázium, a soproni ev. gimnázium, a szabadkai városi gimnázium, a kaposvári állami gimnázium, a temesvári tanítóképző, a kassai kath. gimnázium, az aradi állami reál, a rimaszombati protestáns gimnázium, a miskolci felső kereskedelmi, az aradi kath. gimnázium, a beszterezbányai, a debreczeni ev. ref., az eperjesi kath. gimnáziumok, a csáktornyai tanítóképző, az iglói ev., az ungvári kath., a temesvári kath., a kisujszállási ev. ref. gimnáziumok, a félegyházi és az aradi tanítóképző, a

debreczeni és a körmöczi állami reál, a szatmári kath., a békesébsabai ev., az eperjesi ev. gimnáziumok, a pozsonyi állami reál, a nyíregyházi ev. gimnázium, a miskolci ev., a kecskeméti kath., a késmárki ev. és a selmeczbányai ev. gimnáziumok.

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

A koronázás évfordulója alkalmából a lugosi főgimnázium sikerült házi ünnepélyt rendezett, a melynek műsora a következő volt: «Hymnus», énekelte az ifjúsági énekkar. «Hymnus» Vörösmartytól, szavalta Vértes B. VI. oszt. tan. Az alkalmi beszédet Tremba M. VII. o. tan. mondotta el, utána Nobl S. szavalt, míg végül az ünnepélyt Grisbach S. VII. o. t. felolvasása zárta be.

A lugosi főgimnázium tanuló ifjúsága tavaszi táncmulatságot rendezett június 8-dikán, mely délután 4 órakor kezdődött és egész hajnalhasadtáig tartott. A mulatságon — melyet Glósz Ernő tanár úr rendezett — nagyszámú közönség vett részt.

A budapesti gyakorló főgimnázium VII. osztályának tanulói június első heteiben dr. Badics Ferencz igazgató úr vezetésével nagyobb kirándulást tettek a felföldre. Utjukba ejtették Kassát, Lőcsét, Iglót s még több várost.

A budapesti ág. h. ev. főgimnázium VII. osztálya június 8-dikán kirándulást rendezett Bánhidára és Tata-Tóvárosra. A kirándulók vezetői dr. Schneeberger és dr. Tolnay tanár urak voltak.

Zenevizsgálat. Június 9-dikén volt a református gimnázium dísztermében Krausz Gusztáv zeneiskolájának évzáró hangversenye. A nagyszámú közönség jelenlétében három csoportban játszottak a kezdők, haladók és a már gyakorlottabb növendékek. A hangversenyen különösen Bárdos Hugó és Tóth Kálmán arattak sok tapsot.

Önképzőkori krónika. A nagyszombati főgimnázium önképzőköre május 20-dikán tartotta meg zárógyűlését. A pályázat nyertesei: Grossmann József, Rajczy Géza VIII. és Peller József VII. o. tanulók. — A győri benzés főgimnázium «Czuczor-kör»-e idei működését június 8-dikán fejezte be, mikor egyszerűsmind a koronázás évfordulóját is megünnepelték. Acsay Ferencz igazgató úr gyönyörű ünnepi beszéd kíséretében hirdette ki a pályatételek eredményét, mely az idén igen fényes volt. Mintegy ötven munka érkezett be. Harminez jutalmat kapott. — Az iglói ág. ev. főgimnázium «Petöfi-önképzőkör»-e május 18-dikán tartott utolsó gyűlésén befejezte az évi működését s ugyanekkor megválasztották a jövő évre a tisztviselői kart. Főjegyző: Létay Menyhért; titkár: Fényes Ödön; főkönyvtáros: Heringh Sándor; pénztáros: Tarnay Árpád; ellenőr: Lázár Antal; alkönyvtárosok: Kovács Kálmán és Vízzy Zsigmond; aljegyző: Csatary Imre.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

A régi magyar történet legnépszerűbb alakja Szent László. A magyar történet nagyszerű eseményei közül mindig fényesen ragyog ki László királynak nemes alakja. Erről zengtek a poéták, ezt festették templomok falára, klastromok keresztfolyosóira régi képmesterek és az Árpádok egész történetéből e kép szól legjobban a szívünkhöz ma is.

Szent László egész történetét híven és pontosan megtalálni a Nagy Képes Világtörténet V. kötetében, melynek szerzője dr. Mika Sándor. Az egész 12 kötetes nagy munka szerkesztője dr. Marczali Henrik, egyetemi tanár. Egy-egy kötet ára díszes félbörkötésben 16 korona; füzetként is kapható 60 fillérjével. Megjelen hetenként egy füzet. Kapható a kiadóknál (Révai Testvérek Irod. Int. Részvénytársaság, Budapest, VIII., Üllői-út 18.) s minden hazai könyvkereskedés útján.

Ázsia sivatagjain keresztül. Írta Hedin Sven. Átdolgozta dr. Thüring Gusztáv. Első füzeté a Magyar Földrajzi Társaság Könyvtára című vállalatnak, a mely Lóczy Lajos szerkesztésében arra törekszik, hogy a földrajzi tudomány közérdekű irodalmi termékeit díszes, illusztrált és mégis olcsó kiadásban hozzáférhetővé tegye az érdeklődő magyar közönségnek. A vállalat Hedin Sven: Ázsia sivatagjain keresztül című érdekesítő nagy könyvének átdolgozásával indult meg, a mely egyelőre két hetenként egy-egy két íves illusztrált, szép kiállítású füzetben jelenik meg. Egy-egy füzet ára 60 fillér.

Előfizetési felhívás. Palatinus József «Vadrózsák» című kötetére előfizetést hirdet. A kötet ára 1 kor. 50 fillér, mely összeg a szerző címére — Szegedre — küldendő.

VEGYESEK.

A világ legdrágább kutyája New-Yorkban él. Jip, mert ez a neve a kutyának, hét éves működésének jubileumát üli. Egész napon át látható Jip ama utcákon és tereken, hol az elegáns világ megfordul, hátán faszekrénykével, eme felirással: «Ádjakot valamit a gyermekkorház szegény, beteg kicsinyei számára!» És hogy e kéregetésnek megvan az eredménye, bizonyítja az, hogy hét év alatt 25,000 dollárt, azaz mintegy 100,000 koronát gyűjtött össze a kórház számára. Érdekes azonban a leszámolósa. Minden szombat az első banküzletek egyikébe megy, hol a pénztáros átveszi a heti keresményt és az átvett összegről szóló nyugtat beteszi a szekrénybe, melylyel Jip nyugodtan a kórházba ballag, hogy ott működéséről végleg leszámoljon.

Afrikai játékok. A kis néger gyermekek magukra vannak hagyatva és így csakhamar önállóak lesznek. A mit tudnak, azt maguktól tanulták; senki sem törődik velök és a mit minálunk a gyermekszoba romantikájának neveznek, az náluk teljesen ismeretlen. Viszonzásul határtalan tiszteletlenséget tanúsítanak a felnőttekkel szemben. Különbö a nagyok foglalatosságait utánozzák és gyermekes társasjátékokon, a melyeken a mi ifjúságunk oly annyira csügg, nem török a fejüket. Reichardt, afrikai utazó, ki öt évig tartózkodott a négerék között, csak egyetlen egy játékot látott játszani a Waniamwesi mellett. Ez a játék a Lugendo volt. A szó azt jelenti, hogy «lépések»; ugyanis a fiúk «karavánosdit» játszottak. Botokból és füvekből kis podgyaszt kötöttek össze és a karaván menetét utánozták. Tehát ez a játék is lényegében előkészítő iskola rájuk nézve, mert e foglalkozás bizonyára mindegyikükre vár — felnőtt korukban. Tiszlán gyermekjátékok, mint a milyen nálunk például a malom-játék, vagy a «duplezkó», a négerknél ismeretlenek. A néger gyermek marad a kis öreg, még viselkedésben is. Ennek okát talán a négerék gyors s korai érettségében kell keresnünk. Más néger törzsek ellenben — úgy látszik — egész

sportszerűen foglalkoznak némely játékkal. Így Werther hadnagy azt beszéli, hogy *Umbugue* környékén Lawntennist látott játszani. Másrok meg sátrából egy csapat fiatal embert vett észre, kik futó lépésben jöttek és hosszú botokat tartottak kezükben. Két részre szakadtak és egymással szembe arcvonalba állottak, kellő távolságra. Azután a végén megfara-gott fiakkal és a golyóhoz hasonló termékekkel meg-kezdődött a játék, a mely a mienktől lényegesen — és a mint Werther mondja — előnyére lényegesen különbözik és pedig azáltal a ritmikus ének által, melyvel játékukat kísérik. A játék körülbelül félóra hosszat tartott. Tehát ezt a játékot sem nevezhetjük szorosan véve gyermekes időöltésnek, mert a test mozgékonyasága által előkészítik magukat a hadi szolgálatra. A zulu gyermekek pólojátéka is e célt szolgálja. Természetesen nagy közkedveltségnek örvendenek a harci játékok is az összes zulu törzseknél, mi harcias szellemükről tesz tanúságot, ép úgy, mint a mi gyermekeinknél, kik szintén lelkes hívei a «háborúsi»-nak.

FEJTÖRŐ.

Történelmi kérdés:

Ki volt az az epeirosi király és nagy hadvezér, a ki a rómaiak ellen győzedelmes háborúkat viselt. Kő-bobás vetett véget életének. Milyen alkalommal?

Természetráji kérdés:

Ki volt az a híres római természetbúvár, a kinek a természettudomány oly sokat köszönhet. Kr. u. élt. Meghalt 74 éves korában. Hasonnevű munkája írta meg halálát. Hol halt meg és melyik évben?

Oszlop-rejtvény:

- erem
- mber
- akóczy
- émet
- lem
- őző
- rhán
- abancz
- bronce

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1901. június 23.

36. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Földtráji kérdés: Liverpool, a kivándorlók állomása. Gyáriparáról nevezetes. A várossal szemközt Birkenhead fekszik. **Képrejtvény:** Félegyháza.

Helyesen fejtették meg: Herczog Emil, Fejér József, Borosnyay Oszkár, Benkő Gyula, Klopstock György,

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDAJA.

Barts Jenő, ifj. Szóts Párkás, Töreky Aladár, Neoschil Antal és Sándor, Rouchetti József, Milhofer Gyula, Szigeti Endre, Toperczer Ödön, Székely Arthur, Popper József, Leichter Jenő, Horváth Béla, Nagy Bódog és Dezső, Pongrácz Pál, Giller János, Schandru Endre, Kutlik Félix, Köszler Arthur, ifj. Dortsák Lajos, Olay Ferencz, Mattyasovszky Lajos, Komlós György, Bolla Gyula, Prágyik Flóris, Groszmann Árpád és Jenő, Przybilla Jenő, Szögyény István, Kuzma Albert, Vadas Gyula, Bohrandt Lajos, Znojemszky Nándor, Vécei Ferencz, Bohn István, Neubauer Béla és Dezső, Zer-kowitz Vilmos, Sonnenfeld L.

A kitzított könyvjutalmat (Verne Gyula: «Egy sorsjegy», ford. Huszár Imre) Székely Arthur komáromi előfizetőnk nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON.

Adakozás a Vörösmarty-szoborra:

Székyudvarhelyi ref. főgimnázium... 2 korona 20 fillér.

Stud. III. class. gymn. Olyan katonai térképről nincsen tudomásunk. — **Leitner Vilmos.** Szerkesztője Gyulai Pál, előfizetési ára egész évre 24 korona. Kiadó-hivatal: Franklin-Társulat (Budapest, Egyetem-u. 4.). Januárban kezdődik. — **Póka Imre.** A «Vasárnapi emlékek»-et lapunk szerkesztője írta. A lapot a kiadó-hivatal az új címre fogja küldeni. — **Többeknek.** A «Tanulók Lapja» a vakáció két hónapjában is hasonló érdekes tartalommal jelenik meg. Az előfizetést már most meg lehet újítani. — **Milhofer Gyula.** (Budapest.) Tudunkkal nem jelent meg külön kiadásban. Az iskola értesítőjében nyomtatták le. — **T. S.** (Nagy-Kanizsa.) Forduljon megrendelésével lapunk kiadóhivatalához, a Franklin-Társulathoz (Egyetem-utca 4. sz.). — **D. B.** (Sopron.) Régebbi évfolyamokra ezúttal nincsen szükségünk, ha azonban valaki kérdést intéz hozzánk, önhöz fogjuk utasítani. — **L. V.** Intézkedtünk. — **B. J.** (Szeged.) A népszámlálás újabb adatai nem állanak rendelkezésünkre. Az 1890-diki népszámlálás szerint Nagy-Becskerek 21,934, Nagy-Kiskinfa 22,768, Zsombolya 9580. — **K. A.** (Temesvár.) Így ejtendő ki: *Madács.*

!! Megjelent !!

Lombfüvészeti és faragászati különlegességekből összeállított nagyszabású **album és árjegyzékünk**, mely tartalmazza az összes idevágó kellékek és **diszvasalások képes gyűjteményét.** Mivel a fentemlített cikkek és kellékek ez ideig jórészt **Bécsből** szerezték be, indítatva éreztük magunkat egy minden tekintetben modern és terjedelmes **album** összeállítására, miáltal lehetővé tesszük minden oly cikket **előnyös, olcsó és gyors** beszerzését, mely eddig csak **külföldről** jóval nehezebben és **nagyobb költséggel** történhetett.

Tisztelettel 9076
Kiss Ernő és Társa, Budapest, VII., Erzsébet-körút 17.

Arjegyzék kívánatra bérmentve.

A gimnáziumi és reáliskolai ifjúságnak házi olvasmányul különösen ajánlható:

ARANY JÁNOS „TOLDI“-JA.

TANULMÁNY

írta SZÉKELY ALADÁR.

Ára 1 K 60 fill.

Mindazoknak kik «Toldi»-val és Arany János költészetével szeretettel foglalkoznak — és melyik deák ne foglalkozna velük? — melegen ajánlható házi olvasmányul Székely Aladárnak ez a tanulmánya. Nagy haszonnal járó olvasmány, melynek élvezete után csak annál jobban értjük és érezzük át «Toldi» szépségeit, Arany János költészetét.

Kapható a «Franklin-Társulat»-nál Budapestben és minden könyvkereskedésben.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre ... 4 kor. 80 fill.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet	IV. ker., Egyetem-utca 4. szám.
Egész évre ... 9 kor. 60 fill.	és könyvnyomda.	Kéziratokat nem adunk vissza.
Megjelenik minden vasárnap.		

HAMIS BECSVÁGY.

Lapunk egyik olvasója hosszabb levelet intézett hozzánk. A levél tulajdonképpen nem nekünk, hanem lapunk olvasóinak szól. Írta pedig ezt a levelet annak az ötletéből, hogy a bizonyítványok kiosztása előtt és után megtörténik néha, hogy egyik-másik reményében és várakozásában megcsalódott tanuló fegyvert emel önmagára, s van rá eset, hogy elveszi magától azt, a mit elvenni bűn, a legnagyobb és következményeiben leg-szomorúbb bűn — az életet.

Mikor az ember ilyen sötét történetről ír, önkénytelenül is megborzad a szíve. Ámde nem elég a baj orvoslása czéljából a lelki megszomorodás, tovább kell mennünk, kutatnunk kell az okát, beszélnünk kell arról, hogy miképpen lehet segíteni rajta.

Imhol itt van egy tehetséges, szorgalmas, de túlságosan önértetes, elsőségre, kitüntetésre vágyó fiú. A nemesebb értelemben vett verseny reá nézve beteges vetélkedéssé vált; kétségbeesik, hogy egyik-másik dolgozata nem sikerül úgy, a mint ő szeretné, egész nap szomorú, levert, hogy feleletére a tanár nem mondja azt, hogy «nagyon jó volt, fiam». Érzékeny, sőt túlságosan érzékeny, háladatos, jó fiú is, szeretné, ha az ő édes, jó szüleinek minden évben egyformán nagy örömet okozna.

Az a *jeles* vagy *jó*, melyet a tanár oda ír a bizonyítványba, reá nézve roppant nagy dolog, talán a legnagyobb, a legörvendetesebb vagy leg-félelmesebb. Az ő lelkének kis világában nincsen nagyobb esemény, mint a mikor dobogó szívvvel átveszi a nyomtatott-írott okmányt, s végigfut elboruló szemmel az oszlopsorba szedett osztályzatokon. S ha ott van az a jegy is, melyet nem várt:

akkor megáll a szíve verése és patakzik szeméből a köny — és kimondhatatlanul boldogtalan.

Fiaim, én mindig azt hirdettem, hogy az igazi öröm magában a munkában van; az elért siker sem egyéb, mint újabb munkára serkentés. Mikor még előttünk áll az egész élet, mikor még annyi munka vár reánk: mi helye van szívünkben a kétségbeesésnek? A kis gyermek, ha uzsonnára nem kapja meg a vajjas kenyerét vagy almáját; ha a sarokba állítják, mikor testvérkéi vígan játszanak: ő be keservesen sir, s azt hiszi, hogy ő a legeslegboldogtalanabb ember az egész világon. Az ám, mert a kis gyermek csak a *jelenben* él, keveset tud a tegnaptól és épenséggel semmit a holnapról — de ti, fiaim, hova-tovább megértitek annak a sokszor hangoztatott, s talán el is kop-tatott mondásnak az igazságát, hogy az *élet teszi próbára az igazi erőt, az élet iskolája* edzi férfivá az ifjút.

Önbíratat, önismeret — e kettő nélkül vakon tapogatózunk az emberek sokadalmában; e kettő józanná tesz a jelenben s okosan előkészít a jövőre. Az élethez minket az élet szeretete fűz, ennek a szeretetnek pedig élnie és lobognia kell minden szívben; az élethez minket a szülők iránt való gyöngéd szeretet is fűz, s jaj annak, a ki önmagát jobban szereti, mint azokat, a kiknek olyan sok szeretettel tartozik; az élethez minket Isten rendelése, atyai jósága fűz — s vajjon e három köteléknél erősebb-e a mi beteges, gyarló érzékenységünk? ... Ha egy osztályzattal gyengébb kerül a bizonyítványba — szabad-e nekünk bírói széket ülnünk, s kimondanunk olyan itéletet, mely megbántja Istent, s holtig tartó, folyton felszakadó sebet üt azoknak a szívére, a kiket boldoggá tenni, öreg napjaira gyámolítani legszen-tebb kötelességünk?